

**Drets,
envelliment**

i VIH

Programa de capacitatció
en drets civils,
polítics i socials
per a persones grans
amb el VIH

**WEBINAR 05
CATALÀ**

**Drets, envelliment
i VIH, núm. 5 (2023)**

**Barreres d'accés a residències en persones grans amb el VIH
i dret a la llibertat de circulació i residència**

Drets de les persones amb el VIH en l'accés a residències de la tercera edat

Des de la publicació de la Llei 15/2022, de 12 de juliol, integral per a la igualtat de tracte i la no discriminació, a Espanya està prohibit discriminar les persones pel seu estat serològic i per la seva edat. Aquesta norma reconeix el dret a la igualtat de tracte i no discriminació en la prestació dels serveis socials i en l'accés a l'habitatge. No obstant això, en algunes ocasions, les persones amb el VIH es troben amb barreres que impedeixen el gaudi dels seus drets en igualtat de condicions a l'hora d'accedir a recursos residencials com poden ser les residències de la tercera edat.

Per aquest motiu, és necessari recordar que **qualsevol persona amb el VIH pot sol·licitar una plaça en una residència i que les barreres d'accés a un centre residencial no estan justificades. A vegades, a causa de la regulació normativa de les Comunitats Autònomes sobre serveis socials, es produeixen situacions de discriminació pel fet d'incloure a les persones amb el VIH en la qualificació de "malaltia infectocontagiosa", que és una de les clàusules d'exclusió en l'accés a aquests recursos. Aquest mateix requisit també s'aplica en les residències privades, que justifiquen aquesta decisió en la impossibilitat de compartir habitació amb una persona que no tingui el VIH. Aquest raonament discrimina les persones amb el VIH i reflecteix, a més, una barrera actitudinal basada en prejudicis, estigma i falta d'actualització sobre l'evidència científica del VIH.**

D'aquí la importància que té la qualificació legal del VIH com a malaltia infectotransmissible en comptes d'infectocontagiosa, perquè la seva qualificació errònia implica situacions de discriminació com aquestes. Si es produeix una situació de discriminació a l'hora d'accedir a una residència, ja sigui pública o privada, s'ha de denunciar per les vies corresponents. En el cas de les residències privades, les persones afectades serien considerades com a consumidores, segons la Llei General per a la Defensa dels Consumidors i Usuaris, perquè estan sol·licitant un servei en l'àmbit privat, i s'aplicaria la Disposició Addicional Única d'aquesta mateixa Llei, que estableix que seran nul·les les clàusules, estipulacions, condicions o pactes que excloquin a una persona per tenir el VIH.

En el cas que l'exclusió succeeixi en una residència pública, la persona amb el VIH haurà d'acudir davant els òrgans judicials competents i seguir el procediment previst en Llei de la jurisdicció contenciosa administrativa. A més, cal recordar que les persones usuàries tenen dret a formular queixes o reclamacions sobre la prestació del servei, especialment si no es compleixen els compromisos de qualitat assumits, així com a exigir les responsabilitats de l'Administració, del personal al seu servei i de les persones contractistes en els casos en què procedeixi legalment a aquest efecte.

Drets de les persones amb el VIH a moure's lliurement i establir la seva residència

En l'edat avançada, en algunes ocasions sorgeix el dubte o la preocupació entre les persones grans amb el VIH sobre la seva llibertat per a triar on volen viure i fixar la seva residència, sobretot quan estan afectades per una situació de discapacitat o de dependència. Per aquesta raó, és important conèixer què diuen les lleis en aquest sentit.

Legalment, podem trobar que tant la llibertat de moviment com la de residència es troben regulades en la Constitució Espanyola (CE). D'una banda, en l'article 17.1 s'indica el següent: *"Tota persona té dret a la llibertat i a la seguretat. Ningú pot ser privat de la seva llibertat, sinó amb l'observança del que s'estableix en aquest article i en els casos i en la forma previstos en la llei."* D'altra banda, l'article 19.1 de la CE ens indica: *"Els espanyols tenen dret a triar lliurement la seva residència i a circular per territori nacional. Així mateix, tenen dret a entrar i sortir lliurement d'Espanya en els termes que la llei estableixi. Aquest dret no podrà ser limitat per motius polítics o ideològics."*

La llibertat és un dret que tota persona ha d'exercir de manera responsable. És un dret fonamental, essencial a la dignitat humana, però no és un dret il·limitat ni absolut. Té el seu contrapès en el deure d'autocura i en el respecte a la dignitat i la llibertat dels altres; això vol dir que cada dret recolzat en la normativa té uns certs límits i contextos que hem de tenir en compte per a poder identificar la seva protecció i adequat exercici. Un exemple d'això és que aquest dret pot ser suspès per determinades declaracions d'emergència emeses de manera expressa per l'autoritat competent; per a això, s'ha de complir amb determinats requisits que són la idoneïtat, necessitat i proporcionalitat.

En el cas de les persones d'edat avançada, podem veure que les persones, a mesura que es fan grans, poden veure limitat l'exercici del seu dret a la lliure elecció del lloc on puguin residir. Aquesta situació, juntament amb els estereotips infundats amb què, de per si, breguen les persones grans amb el VIH, genera que siguin receptores de decisions d'un sistema paternalista en el qual els prejudicis pel virus i l'edatisme solen ser presents.

Malgrat aquestes limitacions, cal esmentar que **continuem tenint dret a triar si continuem vivint a la nostra casa mentre sigui possible, participant en la vida del nostre entorn, o si passem a viure a una residència**, on també continuarem tenint llibertat i autonomia per a decidir sobre la nostra vida. Aquesta decisió és l'anomenat principi de radicació, inclòs en la Llei de Dependència (art. 3.i d'aquesta llei).

L'autonomia de la voluntat, expressada en la lliure elecció del lloc de residència, és un principi fonamental recolzat per la Llei de Dependència. Entrar a viure en una residència no ha d'implicar la vulneració de drets fonamentals, com la llibertat, l'autonomia i la presa de decisions pròpies.

En el cas de les persones grans que viuen en residències, es requereix especial atenció per a garantir que el personal que els assisteix respecti la llibertat individual i no vulneri el dret a la presa de decisions. Qualsevol limitació a la llibertat ha de tenir com a objectiu la protecció de la salut pública i individual, sent el menys lesiva possible i proporcional a cada cas i context social. En conseqüència, serà responsabilitat de la residència executar un judici previ ponderatiu que es realitzarà en funció de la salut física i mental de cada resident.

En resum, limitar o suspendre injustificadament el dret a la llibertat de circulació en residències o qualsevol espai per a persones grans, amb o sense el VIH, constitueix una vulneració d'un dret fonamental amb repercussions en la salut física i mental. És essencial reconèixer que les persones amb el VIH, sent grans, mantenen els mateixos drets de llibertat de circulació i autonomia, sempre que no interfereixin amb l'interès general.

04 Exercir el nostre dret a la llibertat de moviment i residència

El dret a la llibertat de moviment, reconegut en la Constitució Espanyola, garanteix el dret de totes les persones a circular lliurement pel territori nacional. Un exemple d'això és el poder traslladar-se de Comunitat Autònoma sense perdre les ajudes o contraprestacions percebudes en la residència d'origen, i poder traslladar l'expedient a la Comunitat Autònoma on la persona decideixi establir el seu nou domicili i, en cas de comptar amb algun grau de discapacitat o dependència, amb la possibilitat de mantenir el mateix grau sense inconvenients.

El fet que una persona es trobi amb limitacions físiques o psíquiques, o amb un cert grau de discapacitat o dependència, no implica que aquests drets es puguin veure limitats, sinó que qualsevol limitació ha d'estar justificada per la protecció d'un altre bé jurídic (com pot ser la protecció de la salut), i sempre que no existeixi un mitjà menys lesiu per aconseguir l'objectiu amb la mateixa eficàcia.

Cal indicar que, com tot procediment administratiu, és necessari confirmar i revisar els requisits en la normativa de serveis socials de la Comunitat Autònoma de destí, els quals determinaran si es compleix amb els paràmetres del seu Pla Individual d'Atenció. Aquest Pla pot variar segons la Comunitat Autònoma, atès que els serveis socials valoraran la nova situació personal de cada sol·licitant, així com els recursos disponibles del sistema per a l'autonomia i l'atenció a la dependència (en cas que tingui reconegut aquest grau).

Per tant, tota persona té la llibertat de traslladar-se a qualsevol altra Comunitat Autònoma sense perdre els beneficis que li corresponen sempre que es compleixin els requisits per a aquest trasllat.

Si bé el canvi o mudança a una altra Comunitat Autònoma no implica l'assignació automàtica de la prestació econòmica, atès que la persona estarà subjecta al que indiqui la situació de la Comunitat Autònoma de destinació, la Comunitat Autònoma d'origen podrà continuar pagant la prestació que es té reconeguda fins i tot en un màxim de tres mesos des de l'empadronament a l'ajuntament del nou domicili. Una vegada culminat aquest període, el pagament de la prestació serà competència de la Comunitat Autònoma de destí.

Què succeeix si una persona gran que viu en una residència pública vol traslladar-se de Comunitat Autònoma?

També és possible. Per traslladar-se, cal presentar una sol·licitud de nova plaça en una residència pública de persones grans en la Comunitat Autònoma de destí; per a això, s'hauran de complir els requisits que se li indiquin a la persona sol·licitant. Aquests requisits poden variar d'una Comunitat Autònoma a una altra. En tots dos escenaris descrits, l'Administració no pot rebutjar la sol·licitud de trasllat. Les decisions que s'emetin han d'estar sustentades i motivades i no han de suposar l'afectació al dret constitucionalment protegit.

Vols saber més?

Punt d'informació sobre Drets, Envelliment i VIH
Contacta'ns!

Barcelona: 93 208 0845 / 667 662 551

Madrid: 683 280 312

consultas@gtt-vih.org

 Twitter: @gTtVIH

 Facebook: gtt.vih

 Skype: gttvih

  WhatsApp i Telegram: 667 662 551

www.gtt-vih.org

AMB LA COL·LABORACIÓ DE:

Clinica Legal
de la Universidad
de Alcalá

SUBVENÇIONAT PER:

Generalitat de Catalunya
Departament d'Igualtat i Feminismes
Secretaria de Feminismes

"Drets, envelliment i VIH" és un programa de capacitatció en drets civils, polítics i socials per a gent gran amb el VIH promogut pel Grupo de Trabajo sobre Tratamientos del VIH (gTt-VIH) en col·laboració amb la Clínica Legal de la Universidad de Alcalá. Aquest programa capacita les persones grans amb el VIH perquè coneguin els seus drets i puguin exercir-los, així com també els mecanismes legals de protecció i denúncia davant de potencials situacions de discriminació.